

Justiits-ja Digiministeerium

Info@justdigi.ee

Teie: 15.08.2025 nr 8-1/6835-1

Meie: 09.09.2025 nr 52

Eesti Puuetega Inimeste Koja seisukoht Karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõule (nõusolekupõhine seksuaalvägivalla käsitus)

Justiits-ja Digiministeerium esitas Eesti Puuetega Inimeste Kojale arvamuse avaldamiseks Karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu (nõusolekupõhine seksuaalvägivalla käsitus). Toetame ettepanekut minna seksuaalkuritegude puhul jõu- ja sunnipõhiselt käsituselt üle nõusolekupõhisele käsitlusele ning viia karistusseadustiku sätted vastavusse Istanbuli konventsiooniga ehk muuta nõusolekuta seksuaaltegevus kriminaalkorras karistatavaks. Positiivseks peame muudatust tuua seadusesse eraldi alusena *sõltuvussuhe* ja nimetada tahte kujundamise seisundite näitlik loetelu jättes samas loetelu “muu põhjuse” määratlusega lahtiseks.

Esitame täiendavad ettepanekud:

- Täiendada eelnõus toodud sõnastust “toimepanija seadis eesmärgiks või teadis, et isik ei saa oma tahet kujundada/....” sõnastusega “toimepanija seadis eesmärgiks või teadis **või pidi teadma** /.../”. Täiendava aluse lisamine loob täiendavat selgust kattes ka sugulise iseloomuga teo toimepanemise hooletusest (*negligent rape*) olukorrad;
- Lisada säte või põhimõte, mille kohaselt peab olema kohustus astuda *mõistlikke samme* (*easonable steps/belief*), et veenduda partneri nõusolekus;
- Analüüsida, kas eelnõu praegune sõnastus katab alternatiivsel viisil nagu viipekeel, piktogrammid, abistatud suhtlus jms antud nõustumuse. Lisaks tuleb arvestada ka olukordadega, mil inimesel esinevad tikid, sundliigutused, tahtmatud hääbitsused jms, mille puhul võivad reaalne nõusolek ja väljendatu olla vastuolus;
- Tagada erivajadusega inimestele politsei poole pöördumisel, vastavas menetluses ja ka kohtumenetluses vajalik tugi, so teenused ja abivahendid. Lisaks peab olema ligipääsetav (sh lihtsas keeles) ka infomaterjal pöördumise võimaluste, seksuaalkuriteo aluste ja olemuse kohta selleks, et erivajadusega (puudega inimese) teaks, kuhu pöörduda ja kuidas käsitleda olukorda, mil on toimunud seksuaalkuritegu;
- Korraldada menetlejatele (prokurörid, kohtunikud) koolitusi mõistmaks erivajadusega (puudega) inimeste eripärasid ja vajadusi, Eesti Puuetega Inimeste Kojal koostöös liikmetega on koolitusvalmidus olemas;
- Liigne hirm või bürokraatlikkus võib pärssida loomulike ja tervete intiimsuhete algatamist ning luua ebavajalikku umbusku. On ka mure, et valesüüdistuse risk võib suhete konfliktide korral tõusta, eriti kui suuline nõusolek on hiljem keeruline tõendada. Eelneva tõttu soovitame seaduse

jõustumisel keskenduda avalikule kommunikatsioonile eesmärgiga rõhutada, et nõusolek tähendab eelkõige elementaarset inimlikku usaldust ja vastastikust austust;

- Valdkonna üldine teadlikkus vajab samuti tõstmist ning seda nii arstide, sotsiaaltöötajate kui ka õpetajate hulgas. Vaja on koolitusi ja infomaterjale selleks, et spetsialistid oskaksid märgata ja oleksid valmis teavet, sh infomaterjale jagama, kannatanut vaimselt toetama;

- Ka teo toimepanija vajab tähelepanu ehk lisaks karistamisele tuleb toimepanijat ka harida ehk soovitame korraldada toimepanijatele koolitusi, õppeprogramme vms, mis aitaksid mõista teo iseloomu ja hoida eelduslikult ära kuriteo korduse. Seda eriti juhul kui tegu on pandud toime erivajadusega (puudega) inimese suhtes, mil peame koolitamisel vajalikuks ka eraldi puude spetsiifika käsitlemist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Maarja Krais-Leosk

Tegevjuht

Kristi Rekand

Jurist

E-post: kristi.rekand@epikoda.ee

Telefon: +372 6715909